

TERMINOLOGIUTBILDNING I SVERIGE

1

Mycket arbete är inte gjort av TNC i fråga om utbildning i terminologi. Det är knappt att en sammanhängande attityd har formulerats. Några punkter är dock etablerade. Först och främst ser TNC utbildningen som ett led i spridningen av terminologiarbetets resultat. Det gäller att väcka insikt om att den terminologiska informationen existerar och att den ofta kan ge svar på frågor som kanske inte alls uppfattas som terminologiska. Utbildning med detta syfte riktar sig alltså till olika slags brukare av terminologi och framförallt till vad man skulle kunna kalla mellanhänder, dvs. personer som i sin yrkesmässiga verksamhet förvaltar information och förmedlar den till andra.

Till denna kategori hör i hög grad bibliotekspersonal. Sedan en del år tillbaka leder Einar Selander en kurs för studerande på linjen forsknings- och företagsbibliotek vid Bibliotekshögskolan i Borås. Som mellanhänder kan man också räkna de s.k. språkkonsulterna, dvs. personer som har till uppgift att inom en myndighet, ett stort företag e.d. verka för bättre språk. Utbildning av sådana språkkonsulter har kommit i gång i Stockholm och TNC har fått ansvaret för den speciella terminologiutbildning som är en del av utbildningen. Andra mellanhänder som TNC i olika sammanhang sökt kontakt med är reklamskribenter och framförallt journalister. Det finns initiativ som pekar mot att en utbildning i terminologi skulle kunna komma till stånd även här.

Brukare av terminologi i ordets verkliga betydelse är givetvis i första hand fackspecialister. Dessa behöver terminologisk träning i sitt eget fack men också i närliggande fack och i allmän teknisk eller vetenskaplig osv. terminologi. TNC menar att fackspecialister fångas upp och tränas i arbetet på de olika ordlisteprojekten. Men detta får inte dölja det faktum att mycket återstår att göra av TNC i utbildningen på detta viktiga avsnitt.

2

En helt annan sak är att utbilda de personer som själva yrkesmässigt utformar terminologi. En internkurs har anordnats vid TNC under en följd av år. Kursen har varit svårt trängd av mer omedelbart ekonomiskt motiverade arbetsuppgifter. Dock har några viktiga kursavsnitt bearbetats: språkliga elementa, skrivning av definitioner, administration av projektarbete, redigering av ordlistor och terminologiarbetets teknik.

Det är givet att terminologiarbetet i samhället måste decentraliseras i den betydelsen att varje större fackområde, varje avgränsat samhällsintresse måste vara delaktigt i utformningen av den egna terminologin. TNC har att fylla funktionen av samordnare och förvaltare av den samlade terminologin. I olika sammanhang och under olika rubriker har därför terminologiskt verkamma personer utanför TNC varit föremål för utbildningsinsatser. TNC har deltagit i kurser för bl.a. standardiserare. Till hösten planeras en mer fullfjädrad kursverksamhet för just sådana personer. Den kommer till viss del att bygga på erfarenheterna från denna nordiska terminologikurs.

3

Det finns vidare en stor utbildningsaktivitet som åtminstone delvis berör terminologi och som bedrivs utanför TNC. Kanske får vi hör mer om den strax.

Osmo Ranta

Terminologiutbildning i Finland

1. Korta kurser i teknisk terminologi

Centrale för Teknisk Terminologi har i samarbete med Ingenjörorganisationernas Skolningscentral arrangerat korta kurser i teknisk terminologi, som har varit allmänt tillgängliga och avgiftsbelagda. Arbetsgivaren betalar vanligtvis kursavgiften. Kursernas innehåll har varit som följande:

- Standardisering och terminologi
- Ordbildningsprinciper för finskspråkiga termer (egna ord - främmande ord, semantik av härledningsformer etc.)
- Teknikens teckenspråk
- Översättarens problem, termkällor
- Organiserat terminologiarbete
- "Termklinik", där deltagarna ställer skriftliga frågor till ett panel bestående av kursens lärare; visar vilket slags problem deltagarna möter i verkligheten.

Erfarenheter: Deltagarna har till ca. 80 % varit heltids- eller deltidsoversättare, resten läroboksförfattare, skribenter, dokumentalister och fackmän engagerade i terminologiarbete. Fortsatt behov finns för undervisning i terminologins principer för dylika målgrupper.

2. Fackspråksundervisning

Fackspråksundervisning förekommer bl.a. i de fyra språkinstituten, som utbildar översättare och tolkar. Systematisk behandling av terminologins huvudprinciper torde inte förekomma. Lärarna har säkert intresse för kompletterande utbildning i terminologins huvudeprinciper för återgivning i samband med undervisningen. Vasa läns högskolekommission har nyligen föreslagit fästärkt fackspråksundervisning på högskolenivå i Vasa handelshögskola; om sådana planer förverkligas, torde plats finnas för undervisning i terminologi.

3. Viktigaste mål för terminologiundervisning inom närmaste framtid:

- Införande av terminologilära i högskoleundervisning
- Utbildning av standardiseringsfolk i form av t.ex. korta kurser
- Terminologisk utbildning av sådana personer som skapar terminologi i förvaltningen (planerare i statliga ämbetsverk mm.)

Grundkursus i terminologi ved Handelshøjskolen i København (HHK)1. Præmisser

Da HHK's terminologiafdeling blev oprettet i 1974, var situationen kendetegnet af følgende:

- størstedelen af lærerstaben havde kun en upræcis forestilling om terminologi.
- de studerende havde ingen terminologiske forudsætninger.
- terminologiafdelingens medarbejderstab var meget lille og stod overfor et område, der ikke havde nogen tradition ved HHK.

Ud fra disse præmisser kom man til den erkendelse, at der først og fremmest skulle gennemføres et grundlæggende informations- og uddannelsesarbejde inden for HHK's rammer. Derfor blev der udarbejdet et terminologisk grundkursus, der kunne give et overblik over dette nye område.

Formålet med kurset var:

- at vække interesse hos kolleger og frem for alt hos de studerende på de to højeste uddannelses-trin for på denne måde at
 - tilskynde interesserede medarbejdere til aktivt at deltage i terminologiarbejde
 - opmuntre de studerende til at skrive terminologiske specialer.
- at formidle elementær viden om terminologi og at modvirke fejlagtige og uklare forestillinger om terminologi.

2. Kursets udformning

Kurset omfatter ialt 3 dobbelttimer a 90 min., som afholdes i løbet af en uge. Kursusmaterialet, som består af en fyldig disposition af forelæsningen samt definitioner (fx. ISO), de viste transparenter, m.v., udleveres umiddelbart inden forelæsningen. Formålet med det temmelig fyldige materiale er at lette rekonstruktionen af kursusforløbet, hvor informationstætheden undertiden er ret høj.

3. Kursets inddeling

Kurset er inddelt i 4 afsnit:

- teoretisk basisviden
- anvendelse af teoretisk viden (de terminologiske principper) på et "miniprojekt"
- analyse af terminologisk-leksikografiske publikationer
- terminologiske specialer.

3.1 Indhold af de enkelte afsnit

3.1.1 Teoretisk basisviden

Under dette afsnit gives først en definition af terminologi, som stort set følger Wüsters definition (terminologilære; terminologier).

Derefter forsøges givet en mulig beskrivelse af terminologiens plads i lingvistikken.

Som næste punkt behandles terminologiens historiske udvikling i hovedtræk.

Efter denne korte introduktion redegøres for terminologilærens elementer (lingvistik, logik, ontologi, klassifikation, leksikografi), som behandles i nedenstående rækkefølge:

(1) begreb, begrebsdannelse
intensionel og ekstensionel betydning
definition

(2) relationer
- generiske
- del-helhedsrelationer
- temporale relationer

(3) term
- forbindelse mellem begreb og term
- termdannelse
- homonymi, synonymi og polysemi og deres effekt i alm. og fagl. sprog.

(4) klassifikation
Redegørelsen er ret generel, da der ikke kan forudsættes viden på dette område. Som eksempel benyttes UDK, men der omtales også andre typer af klassifikationer.

(5) leksikografi

- grundlæggende forskelle mellem almindelig og fagsproglig leksikografi fremhæves
- henvisning til ISO-rekommendation om leksikografi
- kort omtale af terminologibanker i modsætning til traditionel leksikografi
 - termbankernes muligheder og grænser
 - eksisterende banker og deres anvendelse fx. Bundessprachenamt.

3.1.2 Anvendelse af terminologiske principper

Denne del indledes med nogle generelle overvejelser om omfang og afgrænsning af emner i forb. med terminologiske projekter. Derefter gennemgås et forslag til en arbejdsplan, som illustreres så vidt muligt ved hjælp af en "case" (testamenter i dansk og tysk ret).

Arbejdsplanen:1. forarbejde

- afgrænsning af emnet
- indsamling af dokumentationsmaterialet
- vurdering af dokumentationsmaterialet
- evt. efterjustering af emnet.

2. terminologisk arbejde

- indsamling af termer, begreber, definitioner, minikontekster og andre formålstjenlige oplysninger (herunder behandling af HHK's terminologiske arbejdsark)
- opstilling af begrebssystem, evt. flere delsystemer på ét sprog
- ved flersproget arbejde gentages alle hidtidige skridt med undtagelse af det første
- sammenligning og sammensmeltning af de enkelte nationale systemer til et fællessystem.

3. leksikografisk arbejde

- leksikografiske enheder, deres indhold og opbygning
- systematisk opbygning af denne del
- alfabetisk indeks.

(Se også indlæg om HHK's arbejdsmetode ved B. Kristensen)

3.1.3 Analyse af terminologisk-leksikografiske publikationer

Under dette afsnit gennemgås forskellige former for leksikografiske publikationer, som kan betragtes som repræsentative for de nedenfor anførte typer. Under behandlingen redegøres for de enkelte formers fordele og ulemper med henblik på deres kvalitet og anvendelighed i praksis.

1. ordbøger og ordlister
 - alfabetisk ordnet
 - systematisk ordnet
 - flersproget
 - ensproget
2. fraseologiske glosarer
 - EF-publikationer (fordele og ulemper)
 - fraseologiske specialer
3. definitionsordbøger
 - alfabetisk ordnet
 - systematisk ordnet.

} med eller uden definitioner

3.1.4 Terminologiske specialer

Der tages udgangspunkt i HHK's målbeskrivelse for specialeopgaver. De enkelte generelt formulerede krav sættes i relation til de krav, der må stilles til terminologiske specialer.

Derefter behandles forskellige modeller til terminologiske specialer og eksempler på hidtidige realiseringer.

4. Bemærkninger

Kurset er egentlig for kort til at kunne give et bæredygtigt grundlag for udarbejdelse af terminologiske specialer, da det oprindeligt kun var tænkt som et grund- og informationskursus. Det førte nødvendigvis til en meget intensiv vejledning af de specialeskrivende. Da interessen for denne type speciale er stigende, medfører det en betragtelig arbejdsbyrde for de terminologiske vejledere.